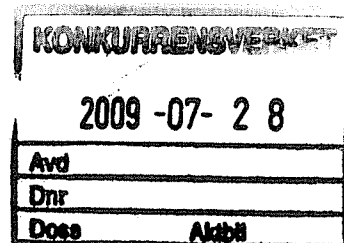

**LÄNSRÄTTEN I
GÄVLEBORGS LÄN**
Handläggare:
Pia Björkhammar

DOM
2009-07-24
Meddelad i
Gävle

Mål nr
781-09 E
Rotel 4

SÖKANDE

Bygg & Fasad, Bengt Glaas AB, 556225-2428
Box 1034
818 21 Valbo

Ombud: Advokaten Per-Ola Bergqvist och jur. kand. Hampus Ek
Foyen Advokatfirma AB
Box 7229
103 89 Stockholm

MOTPART

AB Gavlegårdarna
Box 456
801 06 Gävle

Ombud: Advokaten Mattias Wittgren och jur. kand. David Björne
Kilpatrick Stockton Advokat KB
Box 5421
114 84 Stockholm

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU)

DOMSLUT

Länsrätten avslår Bygg & Fasad, Bengt Glaas AB:s ansökan om överprövning enligt LOU.

Länsrätten upphäver det interimistiska beslutet den 13 maj 2009.

Dok.Id 45059

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1093 801 35 Gävle	Lantmäterigatan 4	026-17 67 00	026-17 68 90, 026- 17 68 91	måndag – fredag 09:00-12:00 13:00-15:00
E-post: lansrattenigavleborg@dom.se				

BAKGRUND

AB Gavlegårdarna inbjöd enligt ett förfrågningsunderlag den 25 mars 2009 anbudsgivare att senast den 27 april 2009 lämna anbud i en upphandling avseende "Utvändig ombyggnad Öster, Nygatan 69-75". Upphandlingen genomförs genom förenklat förfarande enligt 15 kap. LOU. Genom beslut den 5 maj 2009 tilldelades entreprenaden Valbo Fasad Entreprenad AB, som lämnat ett anbud på drygt 12 miljoner kronor.

YRKANDEN M.M.

Bygg & Fasad , Bengt Glaas AB (bolaget) ansöker om överprövning och yrkar i första hand att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse har gjorts på så sätt att AB Gavlegårdarna (Gavlegårdarna) gör en ny utvärdering där Valbo Fasad Entreprenad AB inte får delta. I andra hand yrkar bolaget att upphandlingen ska göras om. Som grund för sin ansökan anför bolaget bl.a. följande. I Administrativa föreskrifter daterade 2009-03-25 som ingår i förfrågningsunderlaget står det under AFB.51 att sex krav ska uppfyllas för att anbudet ska utvärderas. Under punkten 2 står det tydligt att "Anbudet får inte innehålla icke prissatta reservationer eller andra avvikelser från förfrågningsunderlaget". Trots denna punkt har Valbo Fasad Entreprenad AB i sitt anbud lämnat **Förtydliganden/reservationer** som ej är prissatta, se bilaga 3 till anbudet. Därmed uppfyller Valbo Fasad Entreprenad AB:s anbud inte alla krav i förfrågningsunderlaget för att det ska gå vidare till anbudsutvärderingen. T.ex. anges att tre ventiler till varje lägenhet ingår. Det faktiska antalet framgår av erhållna planritningar. Övriga avvikelser som t.ex. anslutning vid markavlopp har bolaget räknat med en kostnad för att flytta ut anslutningspunkten på grund av tilläggsisolering av sockel. Det är tveksamt vad Valbo Fasad Entreprenad AB menar med sin reservation. Ett annat exempel är att ingen demontering och återmontering av fönsterbrädor ingår i Valbo Fasad Entreprenad AB:s anbud. I en total entreprenad ska allt som behöver göras för fönsterbytets genomförande ingå i anbudspriset. De oklarheter Valbo Fasad Entreprenad AB ansåg

förelåg i förfrågningsunderlaget skulle ha klargjorts genom skriftlig förfrågan, vars frågor och svar skulle ha kommit samtliga anbudsgivare till del. Då ovanstående förhållanden ovillkorligen leder till kostnadsregleringar har LOU inte följts till alla delar.

I svaromål bestrider Gavlegårdarna bifall till ansökan och anför som grund att Valbo Fasad Entreprenad AB:s anbud uppfyllt alla skall-krav i förfrågningsunderlaget, då bilaga 3 till anbudet inte innebär avsteg från förfrågningsunderlagets ovillkorliga förutsättningar/skall-krav och därför inte strider mot AFB.51 punkt 2. Det har därför inte varit i strid med LOU att låta anbudet delta i utvärderingen. Gavlegårdarna tillägger vidare bl.a. följande. Vad Valbo Fasad Entreprenad AB angett i sin bilaga 3 utgör inte i något fall ett avsteg från något uttryckligt krav i förfrågningsunderlagets del Rambeskrivning – Hus. Där anges att det ska finnas ventiler i samtliga sovrum och vardagsrum, men det anges inte exakt hur många ventiler som upphandlingen därmed omfattar. Att Valbo Fasad Entreprenad AB angett ett snitt på tre måste ses som en rimlig uppskattning. Uppgiften om balkonglagningar på övriga ytor än balkongframkanter saknar betydelse för upphandlingen. Det är i princip endast påbyggnad av balkonger som ingår i kontraktarbetena, inte lagning. Visserligen kan lagning av framkanter bli aktuell beroende på val av metod för påbyggnaden, men någon lagning av övriga ytor blir inte aktuell. Angående anslutning av takavvattning mot markavlopp framgår av förfrågningsunderlaget endast att stuprör ska anslutas till befintliga dagvattenledningar. Att markavlopp är hela och kan anslutas till takavvattning är ett rimligt antagande. Att hyresgästen iordningsställer lägenheten för arbetena samt att alla balkonger är tillgängliga samtidigt regleras inte heller i förfrågningsunderlaget. Entreprenören är fri att själv organisera sitt arbete. Städning och slutrengöring regleras i de administrativa föreskrifterna och vad Valbo Fasad har angett i bilaga 3 strider inte mot dessa föreskrifter. Föreskrift om fönsterbrädor saknas i förfrågningsunderlaget. Uppgiften har ingen betydelse för upphandlingen. Inne-

hållet i bilaga 3 strider således inte mot någon ovillkorlig förutsättning i förfrågningsunderlaget. –

– Den relevanta frågan för länsrätten att ta ställning till blir om de av bolaget påstådda reservationerna har någon påverkan på omfattningen av entreprenaden, dvs. den mängd arbete som ingår i det fasta priset för entreprenaden (kontraktsarbetena). Såvitt kan förstås gör sökanden gällande att Valbo Fasad Entreprenad AB har snävat in mängden arbete genom sina reservationer och därför undantagit arbete som egentligen borde ha omfattats av kontraktssumman. I det fasta priset (kontraktssumman) för en entreprenad ingår den mängd arbete som kan utläsas av kontraktshandlingarna. Antalet ventiler framgår inte av förfrågningsunderlaget. Valbo Fasad Entreprenad AB har då endast lämnat en uppgift om vad de anser är fackmässigt att anta, eftersom uppgiften saknas, och därmed lämnat ett förslag på s.k. teknisk lösning. I den mån länsrätten skulle finna att någon eller några av de förhållanden som anges i anbudsbilaga 3 är en reservation påverkar de ändå inte priset, eftersom de ingår i kontraktsarbetena.

Bolaget yttrar härefter följande. Gavlegårdarna utgår felaktigt från att det finns ett utrymme för en anbudsgivare att avvika från upphandlingens omfattning så länge denna inte uttrycks som ett ”skall-krav”. Ett oeftergivligt skall-krav är i allra högsta grad omfattningen av entreprenaden. En anbudsgivare som lämnar anbud på något annat än den omfattning som angivits i förfrågningsunderlaget avger ett orent anbud och ska inte tas upp till kvalificering och anbudsprövning. Om en anbudsgivare begränsar sitt erbjudande till att endast omfatta en del av entreprenaden - eller begränsar sitt åtagande i övrigt genom reservationer - omöjliggörs en jämförelse mellan anbudena. Anbudsgivaren ska prissätta dessa risker i sin anbudssumma och ta höjd härefter. Valbo Fasad entreprenad AB har räknat med tre ventiler per lägenhet. I förfrågningsunderlaget ingår el-ritningar och med stöd av dessa kan framräknas att det krävs i snitt 3,33 ventiler per lägenhet. Av

de administrativa föreskrifterna framgår att ”Entreprenaden omfattar allt arbete och alla tjänster i den mån annat inte uttryckligen framgår av förfrågningsunderlaget och kompletteringar, till en fullt färdig och fungerande produkt”. Som Gavlegårdarna angivit saknas regleringar i förfrågningsunderlaget beträffande de sex andra skrivningarna, utöver ventilantalet, i bilaga 3 till Valbo Fasad Entreprenad AB:s anbud. De är dock inte uttryckligen undantagna. Detta innebär att för det fall de blir aktuella så kommer Valbo Fasad Entreprenad AB att betinga ersättning härför genom krav på ändrings- och tilläggsarbeten. Bolaget gör därför gällande att Gavlegårdarna brutit mot de i 1 kap. 9 § LOU angivna principerna om likabehandling och transparens genom att anta Valbo Fasad Entreprenad AB:s orena anbud. Gavlegårdarna har inte visat att reservationerna är så försumbara att de inte får eller kommer att få en inverkan på den i anbudet angivna anbudssumman.

I svar på bolagets yttrande vidhåller Gavlegårdarna sin inställning och anför bl.a. följande. *Är anbuden jämförbara?* Gavlegårdarna har inte uppfattat skrivningen i Valbo Fasad Entreprenad AB:s anbud som reservationer som påverkar anbudssumman, utan förtydliganden av vilka arbeten man tror eller anser kommer att behövas för att uppnå avtalad funktion. Tolkningen av en entreprenad är inte helt enkel. Kontraktsarbetenas omfattning är alltid mer eller mindre vagt beskrivna och det finns i de flesta fall utrymme för olika tolkningar av uppgifter i ett förfrågningsunderlag. ABT 06 (Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnadsanläggnings- och installationsarbeten, länsrättens förtydligande) innehåller därför tolkningsregler för att definiera vad som gäller mellan parterna för det fall det saknas uppgifter, finns motstridigheter i handlingarna eller om förfrågningsunderlaget på annat sätt är otydligt. Dessa regler måste beaktas vid utvärderingen av anbuden i en sådan upphandling, annars blir anbuden aldrig jämförbara. Ingen av de påstådda reservationerna i det aktuella anbudet är av den karaktären att den avviker från det i förfrågningsunderlaget

tänkta slutresultatet. *Vad krävs för att fråga ska vara om en reservation?*

De förhållanden som tas upp i bilaga 3 är av mindre karaktär och fråga är i huvudsak om små detaljer. Om det i kontraktsarbetena borde ha ingått 3,3 ventiler per lägenhet och länsrätten skulle anse att Valbo Fasad Entreprenad AB skulle ha snävat in åtagandet till 3 stycken är kostnaden för ändringen försumbar. I kontraktsarbetenas omfattning ingår inte (oavsett vad som anges i anbudet) att utföra 3 ventiler, inte heller 3,33 ventiler som bolaget räknat med, utan den funktion som ska uppfyllas är att det ska finnas ventiler i samtliga sovrum och vardagsrum. Har anbudsgivaren valt en annan teknisk lösning i anbudet är det ändå funktionen entreprenören ska prissätta. Detta är inte en reservation eftersom den inte påverkar kontraktssumman.

Bolaget vidhåller i slutligt yttrande sin tidigare inställning och tillägger bl.a. Antalet ventiler är ingen ”teknisk lösning” utan en specificerad mängd som talar om vad som ingår i anbudet. Antalet ventiler har stor betydelse för det totala priset och är definitivt inte försumbart. Valbo Fasad Entreprenad AB har dessutom reserverat sig mot att det inte ingår någon demontering av fönsterbrädor. Det betyder att de vill ha betalt om de ska utföra det.

Länsrätten har den 13 maj 2009 förordnat att upphandlingen inte får avslutas innan något annat har beslutats.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

Enligt 16 kap. 1 § LOU får en leverantör, som anser sig ha lidit eller kan komma att lida skada enligt 2 §, i en framställning till allmän förvaltningsdomstol ansöka om åtgärder enligt den paragrafen. I 16 kap. 2 § LOU sägs att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse gjorts.

Länsrättens bedömning.

Frågan i målet är om Valbo Fasad Entreprenad AB har lämnat ett anbud som motsvarar det som efterfrågas i Gavlegårdarnas förfrågningsunderlag eller om anbudet, som bolaget gör gällande, är ett i förhållande till det erbjudna priset orent anbud. Ett anbud som inte överensstämmer med kraven i förfrågningsunderlaget ska med hänsyn till likabehandlingsprincipen inte kunna gå vidare till utvärderingsfasen i anbudsprövningen.

I förfrågningsunderlagets Administrativa föreskrifter AFB.51 punkten 2 sägs bl.a. följande. **Prövning av anbudsgivare.** För att ett i rätt tid inkommet anbud skall utvärderas enligt AFB.52 skall följande krav vara uppfyllda 1. Anbudet måste vara komplett 2. Anbudet får inte innehålla icke prissatta reservationer eller andra avvikelser från förfrågningsunderlagets ovillkorliga förutsättningar/s.k. skall-krav.

I förfrågningsunderlagets del Rambeskrivning – Hus totalentreprenad anges vidare under punkten **41.F Kompletteringar till yttertak och ytterbjälklag** bl.a. följande. Stuprör ansluts till bef. dagvattenledningar. Under punkten **42.D Luft – ventilation** anges bl.a. följande. Tillförsel av uteluft skall ske bakom radiatorer och fördelas över hela ytan som förvärmer luften. – Omfattning: monteras i samtliga sovrum och vardagsrum.

Valbo Fasad Entreprenad AB har rubricerat bilaga 3 till sitt anbud ”Förtydligande/reservationer”. Länsrätten håller med bolaget om att omfattningen

av en entreprenad måste anses utgöra ett oeftergivligt skall-krav. Det står därför klart att ett anbud inte får innehålla reservationer som påverkar omfattningen av entreprenaden och som inte är prissatta (jfr AFB.51 punkten 2 i den nu aktuella upphandlingen). Fråga är då om bilaga 3 till Valbo Fasad Entreprenad AB:s anbud innehåller sådana otillåtna reservationer som strider mot förfrågningsunderlaget. Även om rubriken indikerar att det skulle vara fråga om reservationer anser länsrätten att det är de lämnade uppgifterna i bilagan som blir avgörande för den fortsatta bedömningen.

Ventiler

Länsrätten konstaterar att förfrågningsunderlaget innehåller kravet att ventiler ska monteras i samtliga sov- och vardagsrum. Antalet ventiler framgår inte av förfrågningsunderlaget. Bolaget hävdar att det med stöd av elritningar går att räkna fram antalet ventiler per rum till i snitt 3,33. Uppgiften har inte verifierats av motparten och bygger som konstaterats på beräkningar med stöd av ritningar som inte avser installation av ventiler. Huruvida det slutliga antalet ventiler kommer att uppgå till i snitt färre än 3, exakt 3 eller 3,33 per rum är inte utrett i målet. Länsrätten anser mot den bakgrunden att Valbo Fasad Entreprenad AB:s uppgift att det är räknat med 3 ventiler per lägenhet inte utgör en reservation i förhållande till kraven i förfrågningsunderlaget.

Även om uppgiften i bilaga 3 hade bedömts utgöra en reservation är den påstådda avvikelser i förhållande till förfrågningsunderlaget, 0,33 ventiler per lägenhet, enligt länsrättens mening försumbar i relation till entreprenadens omfattning. Detta gäller både i förhållande till den prismässiga och innehållsmässiga omfattningen, och skulle således inte ha motiverat ett ingripande med stöd av LOU.

Balkongframkanter

Bolaget har inte närmare utvecklat sin talan i denna del. Länsrätten konstaterar att lagning av balkonger inte omfattas av förfrågningsunderlaget. Uppgiften i bilaga 3 utgör således ingen reservation.

Markavlopp

Förfrågningsunderlaget anger att stuprör ansluts till befintliga dagvattenledningar. Valbo Fasad Entreprenad AB har i bilaga 3 endast förutsatt att befintliga markavlopp går att ansluta (är hela). Länsrätten finner att detta inte utgör någon reservation i förhållande till förfrågningsunderlaget.

Fönsterbyte

I förfrågningsunderlaget (punkten 42.D) anges bl.a. att befintliga fönster och fönsterdörrar skall rivas och ersättas med nya. Det finns inget krav på att entreprenören ska ställa i ordning lägenheterna före rivning. Länsrätten gör mot den bakgrunden bedömningen att vad Valbo Fasad Entreprenad AB har angett i bilaga 3 i denna del inte utgör någon reservation i förhållande till förfrågningsunderlaget.

Sammanfattning

Länsrätten anser sammanfattningsvis att bolaget inte har visat att Valbo Fasad Entreprenad AB har lämnat några otillåtna reservationer i samband med anbudslämnandet. Även för det fall uppgiften om ventiler skulle ha bedömts utgöra en reservation är denna försumbar i relation till entreprenadens totala omfattning och skulle inte ha motiverat ett ingripande med stöd av LOU. Inte heller i övrigt har det framkommit någon grund för ingripande med stöd av 16 kap. 2 § LOU. Bolagets ansökan ska därför avslås och länsrättens interimistiska beslut upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 3109/1C).

Anders Lidman
rådman

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga länsrättens beslut skall skriva till Kammarrätten i Sundsvall.

Skrivelsen skall dock skickas eller lämnas till länsrätten.

Överklagandet skall ha kommit in till länsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagandet för offentligpart räknas emellertid från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande skall kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas, anledning förekommer till ändring i det slut vartill länsrätten kommit eller det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står länsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande skall innehålla

1. den klagandes namn, personnummer, yrke, postadress och telefonnummer. Dessutom skall adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till kammarrätten,
2. det beslut som överklagas med uppgift om länsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av länsrättens beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Skrivelsen skall vara undertecknad av klaganden eller hans ombud. Adressen till länsrätten framgår av beslutet. Om klaganden anlitar ombud skall denne sända in fullmakt i original samt uppge sitt namn, adress och telefonnummer.